

Učitel matematiky

Jiří Mikulčák
K významnému výročí

Učitel matematiky, Vol. 1 (1993), No. 1, 42–43

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/152163>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1993

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

OZNÁMENÍ • SDĚLENÍ

K významnému výročí

dr. J. Mikulčák, Praha

Na jaře 1922, 28. března, jsme mohli oslavit 130. výročí založení naší Jednoty českých matematiků a fyziků. Současná doba přináší mnoho jiných zájmů a starostí. Přesto je vhodné vzpomenout práce pěti generací matematiků, fyziků a deskriptivářů, vědců i učitelů, abychom z ní získali inspiraci a podněty pro další práci.

Vzpomeňme, že Jednota začala r. 1872 vydávat český časopis pro pěstování matematiky a fyziky, který byl prvním odborným a vědeckým časopisem uvedených oborů v celém tehdejší Rakousku-Uhersku.

Většina členů Jednoty byli středoškolské profesory a jejich zájem o vyučování matematice a fyzice vedl již od roku 1873 k vydávání středoškolských učebnic. Ucelené série učebnic matematiky, fyziky a deskriptivní geometrie pro 1. až 8. ročník středních škol zpracované vysokoškolskými učiteli, měly vysokou odbornou i didaktickou úroveň. Za první republiky učebnice Jednoty zcela ovládly trh a učebnice jiných nakladatelů se prosadily jen okrajově.

Péče o vyučování matematice a fyzice se projevovala i rozšířením časopisu o Přílohu pro studenty středních škol (1892). Příloha měla nakonec větší náklad než časopis a v roce 1921 se z ní staly Matematicko-přírodovědné rozhledy. Dosavadních 70 ročníků odborného časopisu pro studenty tvoří tradici, kterou se může honosit jen málokterý národ. Příloha i Rozhledy otiskovaly vedle odborných článků i soutěžní úlohy o ceny a o mnoho desítek let tak předešly Matematickou olympiádu. Mezi úspěšnými řešiteli jsou uvedena jména mnoha našich pozdějších vynikajících vědců.

Zájem o vyučování matematice a fyzice vedl i k zařazení Didaktické přílohy do časopisu a z ní vznikl r. 1948 časopis Matematika a fyzika ve škole, po dva roky vydávaný Jednotou. Učebnice přinášely Jednotě takový zisk, že z něho mohla dotovat vydávání časopisu i odborné a vědecké literatury za přijatelnou cenu.

Z darů členů Jednoty a výměnou za vlastní publikace vybudovala Jednota obsáhlou vědeckou, odbornou a didaktickou knihovnu pro matematiku, fyziku a deskriptivní geometrii. Cenné byly ucelené řady ročníků odborných časopisů, takže za německé okupace požadovali Němci několik tisíc svazků z této knihovny k doplnění vlastních knihoven. Ty knihy, které skutečně odvezli, se po válce naštěstí našly a vrátily se k nám.

Na ziscích Jednoty se výrazně podílela i vlastní tiskárna Prometheus, která se specializovala na tisk knih a časopisů s matematickými, fyzikálními a chemickými vzorci a výpočty. Ze svých příjmů zakoupila

Jednota dům v Žitné ulici č.25 a na dvoře postavila i novou budovu s knihovnou a studovnou.

Znárodnění tiskárny a zrušení práva vydávat učebnice a časopisy Jednotu těžce postihlo. Ztratila ekonomickou základnu a jen z příspěvků členů nemohla udržovat svůj majetek. Matematický ústav ČSAV tak získal zadarmo dům i knihovnu a k Jednotě se zachoval macešsky. Z knihovny prodal řadu svazků do antikvariátů, v budově neponechal Jednotě ani tři místnosti, které jí měly podle smlouvy sloužit. Jednota se pak stěhovala postupně na 7 různých míst v Praze, než jí Matematický ústav ČSAV teprve letos přidělil tři místnosti v původním majetku Jednoty v Žitné ulici 25.

V 50. letech Jednota proto jen s potížemi překonávala ztrátu ekonomické základny pro svou činnost a znovu hledala náplň své práce. Na poli vyučování matematice ji od 60tých let našla v modernizaci vyučování matematice a fyzice, v pořádání seminářů a konferencí o těchto problémech, v dalším vzdělávání učitelů ve spolupráci s krajskými pedagogickými ústavy, v péči o talentované žáky a v jejich přípravě na Matematickou olympiádu, ve vydávání publikací určených jen pro členy Jednoty. Ceny publikací musely však krýt všechny náklady, takže nebylo možné z výtěžků jedné publikace umožnit vydávání jiné potřebné publikace s dotovanou cenou.

Svou činnost organizuje dnes Jednota ve čtyřech sekcích, z nichž Matematická pedagogická a Fyzikální pedagogická sekce jsou už podle svého názvu zaměřeny na otázky vyučování matematice a fyzice. V sekcích pracují odborné skupiny specializované na jednotlivé stupně a typy škol.

"Sametová revoluce" Jednotě příliš nepomohla. Restituční zákon nedovoluje vracet majetek právním osobám a Jednota nemůže získat zpět tiskárnu ani domy v Žitné ulici. Nájem z nich by byl dobrou základnou pro další činnost. Zbývají opět jen členské příspěvky (které nechceme stanovit příliš vysoké) a subvence dnes jen milostivě udělované ČSAV a MŠMT ČR.

Přejeme tedy Jednotě, aby našla ve svých řadách schopné a obětavé členy, kteří by opět podnítili vydávání učebnic, sbírek úloh, metodických příruček, časopisů. Aby našla mezi svými členy propagátory zavádění učebnic Jednoty do škol, i kupce a předplatitele časopisů. Zatím můžeme jen věřit, že snad jednou bude postavení učitelů a jejich platy takové, aby si mohli dovolit z vlastního zájmu a na vlastní náklady se zúčastňovat celostátních konferencí k otázkám vyučování matematice, fyzice a informatice. Poslední taková konference Jednoty s několika sty účastníky se sešla v r. 1949 v Brně. Kéž se znovu vrátí zlatý věk činnosti Jednoty z dob před 2. světovou válkou, obohacený o nové formy práce - bude to jen ku prospěchu vyučování matematice.

Za PaedDr. Františka Bělouna

dr. I. Bušek, Praha

4. srpna 1992 zemřel ve věku osmdesáti let PaedDr. František Běloun. Svou celoživotní prací se stal jednou z nejvýraznějších osobností v oblasti metodiky matematiky u nás. Vzhledem k rozsáhlé přednáškové a publikační činnosti byl velmi známý a populární nejen mezi učiteli matematiky, ale i mezi žáky. Mezi učiteli byl oblíben především proto, že dobře znal všechna úskalí učitelské práce. Jeho přednášky měly vysokou odbornou i metodickou úroveň, byly vždy zaměřena na konkrétní problémy pedagogické praxe. Popularitu získal především díky Sběrce úloh z učiva matematiky základní školy, která dlouhá léta sloužila a stále slouží k přípravě žáků